

Danish Yearbook of Musicology

41 • 2017

© 2017 by the authors

Danish Yearbook of Musicology · Volume 41 · 2017

Dansk Årbog for Musikforskning

Editors

Michael Fjeldsøe · fjeldsoe@hum.ku.dk

Peter Hauge · ph@kb.dk

Guest editors of the Carl Nielsen articles

Daniel M. Grimley · daniel.grimley@music.ox.ac.uk

Christopher Tarrant · christopher.tarrant@anglia.ac.uk

Editorial Board

Lars Ole Bonde, *University of Aalborg*; Peter Woetmann Christoffersen, *University of Copenhagen*; Bengt Edlund, *Lund University*; Daniel M. Grimley, *University of Oxford*; Lars Lilliestam, *Göteborg University*; Morten Michelsen, *University of Copenhagen*; Steen Kaargaard Nielsen, *University of Aarhus*; Siegfried Oechsle, *Christian-Albrechts-Universität, Kiel*; Nils Holger Petersen, *University of Copenhagen*; Søren Møller Sørensen, *University of Copenhagen*

Production

Hans Mathiasen

Address

c/o Department of Arts and Cultural Studies, Section of Musicology,
University of Copenhagen, Karen Blixens Vej 1, DK-2300 København S

Each volume of *Danish Yearbook of Musicology* is published continuously in sections:

- 1 · Articles
- 2 · Reviews
- 3 · Bibliography
- 4 · Reports · Editorial

Published with support from the *Danish Council for Independent Research | Humanities*.

ISBN 978-87-88328-32-5 (volume 41); ISSN 2245-4969 (online edition)

Danish Yearbook of Musicology is a peer-reviewed journal published by the Danish Musicological Society on <http://www.dym.dk/>

Jens Brincker

Ib Nørholm: komponisten, musikken, tiden

Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2017

221 pp., illus., music exx., incl. 2 CDs

ISBN 978-87-7184-099-5

DKK 299.95

Jens Brinckers nye biografi om Ib Nørholm emmer af postmodernisme, eller skulle man måske sige: af den store fortælling om postmodernisme i dansk musik. For selvom postmodernismen selvfølgelig forstås som opgøret med de store fortællinger, et opgør der gentages med variationer henover årtierne, og som iagttages i værk gennemgange igennem hele biografien, så er der også tale et stadigt opgør der selv antager nærved mytiske dimensioner. Det er en fortælling, der har rødder i 1960'erne og 70'erne (konkretisme, attituderelativisme, Fluxus, ny enkelhed osv.), og som voksede til i løbet af 1980'erne, ikke mindst i spalterne i *Dansk Musiktidsskrift*. Det var dengang über-nørdede og energisk engagerede analyser af den nyeste kompositionsmusik, dens materialer og teknikker blev gennemgået, detaljer blev dissekeret og fundene blev koblet med aktuelle filosofiske debatter, som gjaldt det liv eller død. En dynamisk, intellektuelt spraglet og spændende tid, hvor Nørholm befandt sig i orkanens øje, både som komponist, pædagog og central aktør i musiklivet, og hvor Brincker desuden selv deltog aktivt som en af de skarpe iagttagere og kommentatorer. Man kan blive helt nostalgisk, for der var kul på. Formentlig en følelse både Brincker og Nørholm kan nikke genkendende til, hvis jeg da ikke tager helt fejl.

Brinckers Nørholm-biografi har naturligvis ligeså meget de omkringliggende årtier med, men trækker særligt på energien og tankerne fra denne postmoderne *heyday* i dansk musikhistorie og på følelsen af, at det der skete dengang faktisk var vigtigt og fortjener at blive husket, lyttet til, genfortalt og ideelt set også forstået i dag. To medfølgende CD'er der gør en del af de gennemgåede værker umiddelbart tilgængelige for læseren fungerer som en velkommen opfordring til at lytte med undervejs.

Bogen er vokset ud af Dansk Komponist Forenings komponistleksikon, et omfattende online projekt som Brincker er forfatter på. Som han forklarer i forordet, forsøgte han i forlængelse af dette arbejde i første omgang at overtale Nørholm til at skrive sin selvbiografi. Det lykkedes ikke, og i stedet indgik de to et kompromis, hvor Nørholm bidrog med korte selvbiografiske afsnit, mens Brincker skrev om værkerne og 'de generelle

linjer, alt sammen gennemlæst, kommenteret og evt. fejlrettet af Nørholm. Denne præmis er ikke uvæsentlig at have med, for selvom Brincker bedyrer at han alene er ansvarlig for sin del af teksten – en pointe han gentager flere gange i løbet af bogen, fx når han peger på sammenhænge eller tolkningsmuligheder der er lidt mere vidtløftige eller spekulative end gennemsnittet – så fornemmer man alligevel, at det stadig også handler om at give plads til og at skrive en slags Nørholmsk selvforståelse frem, eller i det mindste en forståelse der kommer ‘inde fra’ fortællingen om postmodernismen i dansk musik, fra en der kender den som sin egen bukselomme. Der søges ikke kun formidlet en forståelse af, men også en forståelse for det Nørholmske livsværk.

Brincker bestræber sig kort sagt på at tegne et loyal portræt. Det er prisværdigt, men ind imellem bliver det måske alligevel lidt for meget af det gode. Analyser og rationaliseringer løfter værker op og ud over sig selv, perspektiverende og oplysende, men også med en tydelig forkærlighed for den fordelagtigste vinkling, leveret som et facit hvor ordene sommetider bliver vældig store, grænsende det anstrengt apologetiske. Og sommetider er rationaliseringerne decideret svære at gå med på. Som i analysen af *Klokken*, opus 172, hvor billedet i H.C. Andersens fortælling af konfirmandernes sjæle, der skulle “ligesom flyve over i en forstandigere person” (s. 153), i Brinckers læsning besynderligt uproblematisk bliver til det samme som menneskets overgang hos Kant fra selvforskyldt umyndighed til oplysning ved forstandens og fornuftens hjælp. En læsning der så bruges til at forklare hvordan og hvorfor den forklarelsens C-dur, der afslutter Nørholms værk (med tilføjet, dissonerende og problematiserende, stor septim) er tungt ladet med musikhistoriske referencer til både oplysning og oplysningskritik, fra Haydns *Skabelsen* og Strauss’ *Also sprach Zarathustra*, med mere, og frem til Nørholms egen 4. symfoni, *Modskabelse*.

Men værktolkninger er selvfølgelig til for at sætte noget i gang, ikke for at lukke ned, og selvom mange af Brinckers analyser gerne vil forklare og præcisere, hvordan musikken skal forstås eller ikke forstås (om for eksempel citater eller stilcitater skal forstås som enten ironiske eller ikke-ironiske, som udtryk for postmoderne stilpluralisme eller som forsøg på ‘at tage tidens splittelse på sig’ som klassicistisk genbrug eller noget andet), så behøver læseren jo ikke acceptere alle konklusionerne for at få noget ud af læsningen, eller for at hente konkret viden ud af teksten. Eller for at lytte med på de tankegange og problemstillinger der var med til at forme dette kapitel af dansk musikhistorie.

Biografien har selvfølgelig sit fokus på Nørholm og hans værker, men handler også samtidig om ‘tiden’ sådan som undertitlen jo bekendtgør. ‘Tiden’ tror jeg ikke skal forstås som et meget bredt kontekstualiserende, kulturhistorisk greb her, men hellere som den mere lokalt og subjektivt oplevede tid. Sådan fornemmer man i hvert fald (for)tidens tilstedeværelse i de stemningsfulde, venligt-tørt nostalgiske, selvbiografiske afsnit, som Nørholm selv har leveret, selvfølgelig formuleret i første person og med det personligt oplevede perspektiv som udgangspunkt. I Brinckers kapitler ligger der også med mellemrum noget i ‘tiden’, som Nørholm reagerer og agerer på. Denne tid, ‘tiden’, hvori

noget engang imellem lå, var Brincker jo unægtelig også selv tilstede i, som observerende, agerende og reagerende kritiker. Det mærker man sådan set godt mellem linjerne. Men det kunne nu have været ganske befriende, hvis det også var kommet eksplicit til udtryk. Det gør det ikke – kun i forordet optræder Brincker som 'jeg,' og vi oplyses lidt om personlige relationer mellem portrættør og portrætteret. I resten af bogen træder han i baggrunden, og omtaler kun sig selv som 'forfatteren' eller endnu mere distanceret, som 'forf'. Utvivlsomt er det et helt bevidst valg fra Brinckers side at undgå det 'subjektive' perspektiv og i stedet at optræde som historiker uden egne aktier i historien. Men alligevel lykkes det trick ikke helt. Og godt det samme, for læst (formentlig lidt imod intentionen) som også et mere personligt dokument, som et slags to-stemmigt erindringsværk om Nørholm og tiden, hvor også Brincker selv har noget – en erfaring, en måde at se verden og høre musikken på – som han gerne vil vinde forståelse for, fremstår biografien efter min mening kun mere perspektivrig og engagerende.

Jens Hesselager

Forfatteren:

Jens Hesselager, associate professor, Ph.D., Department of Arts and Cultural Studies, University of Copenhagen, Karen Blixens Vej 1, DK-2300 Copenhagen S, Denmark · hesselag@hum.ku.dk